

УДК 340.5

DOI: 10.32342/2709-6408-2023-2-7-3

О.В. БАТАНОВ,

*доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник
відділу конституційного права та місцевого самоврядування
Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0239-4539>*

КОНЦЕПЦІЯ ПРИНЦИПІВ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА

У статті розглядаються проблеми визначення принципів муніципального права як галузі права України. Досліджено феноменологію муніципального права в контексті його генезису, розвитку і розуміння принципів муніципально-правового регулювання. Доводиться, що формування сучасної вітчизняної муніципально-правової доктрини поставило перед вченими низку концептуальних завдань, від вирішення яких залежить результативність переосмислення сутності, змісту (системи) та функцій муніципального права як галузі права. Одним із таких завдань є остаточна відмова від догматичних рудиментів радянської юридичної науки, яка міцно вкоренилася у вітчизняній муніципально-правовій доктрині. Насамперед це проявляється у проникненні у матерію муніципального права багатьох принципів та архаїчних стереотипів, властивих теорії та практиці радянського державного права. На думку автора, якісно нове бачення природи муніципального права головним чином залежить не тільки від правильності визначення його предмету та методу, а принципів. Зміст та методологічні підходи до формування оновленої системи принципів муніципального права в Україні обумовлені не лише кардинальною трансформацією, модернізацією української держави, її апарату на демократичних засадах, децентралізацією державної влади, а й процесами становлення європейської моделі місцевого самоврядування та муніципалізму в Україні, реалізації муніципальних прав людини та формуванням локальної системи їх захисту. Доводиться, що трансформація галузі муніципального права України в контексті децентралізації державної влади кардинально змінює всю правову систему держави та фундаментальні галузі права (насамперед, конституційне та адміністративне право) та об'єктивно вимагає визначення змісту, значення та окреслення засад формування нової системи принципів муніципального права. Концептуальні засади оновлення системи принципів муніципального права України потребують врахування уніфікованих принципів та стандартів муніципального права, вироблених європейською муніципально-правовою доктриною та практикою. Це – необхідний крок у подоланні доктринального розриву у розвитку керівних ідей галузі, її цінностей, орієнтирів, що виступають своєрідним «каркасом» галузі муніципального права і обумовлюють логіку розвитку системи законодавства про місцеве самоврядування.

Ключові слова: муніципальне право, принципи муніципального права, предмет муніципального права, метод муніципального права, муніципальна влада, територіальна громада, житель – член територіальної громади, конституційно-правовий статус людини і громадянина, муніципальний статус людини, муніципальні права людини.

Постановка проблеми. Формування доктрини та практики муніципального права є своєрідним детектором розвитку демократії в Україні, що концентрує у собі усі найскладніші суспільно-політичні, господарсько-економічні, соціально-культурні та інші проблеми перехідного періоду, віддзеркалює його суперечливість, незавершеність та невизначеність багатьох процесів та рішень. Багато з цих та інших питань муніципальної доктрини вже тривалий час знаходяться у фокусі уваги вітчизняних науковців, завдяки науковим розвідкам яких відбувається доволі активний творчий пошук нових методик, підходів до аналізу муніципально-правових явищ та процесів. Втім, слід констатувати, що вітчизняна юридична наука приділяє увагу проблемам муніципально-правової доктрини доволі фрагментарно та ситуативно, які залишаються сферою наукових інтересів доволі вузького кола вчених-правознавців. Це безумовно негативно віддзеркалюється на процесах законотворення, практиці муніципального правокористування, експертному забезпеченні муніципальної реформи, вивченні засад місцевого самоврядування в закладах юридичної освіти тощо.

Стан опрацювання. За останні три десятиліття вітчизняна юридична наука виробила певні підходи до проблем місцевого самоврядування та муніципального права, чому сприяли праці М.О. Баймуратова, Ю.М. Бисаги, В.І. Борденюка, О.М. Бориславської, І.А. Галіахметова, К.В. Головка, В.П. Гробоної, І.В. Дробуш, Б.В. Калиновського, В.М. Кампа, М.І. Корнієнка, В.В. Кравченка, П.М. Любченка, Н.В. Мішиної, М.П. Орзіха, І.С. Пирого, В.Ф. Погорілка, В.А. Стрільчука та ін. Прийняття Конституції України, формування законодавства про місцеве самоврядування, розвиток муніципального права стали потужним поштовхом до активізації української муніципалогії. Водночас у юридичній науці залишається чимало дискусійних питань щодо принципів, предмету і методу муніципального права як галузі права, його системи та функцій, ролі та місця у національній системі права тощо, авторський погляд на деякі з них викладений у цій статті.

Метою статті є обґрунтування сучасних підходів до розуміння принципів муніципального права як галузі права.

Виклад основного матеріалу. Принципи муніципального права визначають стратегічні напрями розвитку та застосування основоположних засад муніципального права як галузі права. Сутність, зміст і функціонально-телеологічна спрямованість принципів муніципального права відображають фундаментальні цінності муніципалізму та місцевого самоврядування, місце і роль людини та її прав у відносинах з органами та посадовими особами місцевого самоврядування. Трансформація вітчизняної галузі муніципального права в цілому та її принципів зокрема повинна відповідати стратегічним пріоритетам та сучасним європейським тенденціям розвитку європейського муніципального права, враховувати особливості національного муніципального права в контексті європейських традицій муніципалізму та муніципальної демократії.

Принципи муніципального права – це синергетична єдність норм, ідей та теорій, які покладаються в основу муніципального права як галузі права. При цьому ці принципи не залишаються константою, перманентно розвиваючись одночасно з розвитком муніципального права, суттєво впливаючи на його предмет та метод. Відображаючи фундаментальні цінності муніципалізму та місцевого самоврядування, а також місце і роль людини та її муніципальних прав у механізмі демократичної державності, іноді принципи муніципального права можуть випереджати розвиток муніципального права та муніципального законодавства.

Варто відзначити те, що навіть тоді, коли проблема принципів у муніципальному праві розглядається у відповідних навчальних виданнях, по-перше, принципи муніципального права та/або принципи місцевого самоврядування розглядаються, як правило, після тем, присвячених походженню муніципального права, його ознакам, предмету і методу, функціям тощо, чим створюється враження, що принципи муніципального права як феномен в історичній ретроспективі сформувалися пізніше, ніж виникло саме муніципальне право та місцеве самоврядування. Значною мірою така методика викладення матеріалу є свого роду інерцією на радянській підхід до формування курсу «Теорії держави і права», за якого спочатку викладалися

проблеми щодо сутності держави, її основних властивостей та функцій, типології держав, форми та механізму держави тощо, а потім вже питання щодо виникнення права, праворозуміння, поняття і ознак права, його принципів, соціальної цінності, функцій тощо, що в цілому створювало ілюзію первинності держави та її інституцій щодо права в цілому та його принципів, зокрема.

По-друге, як і чимало інших тем, принципи муніципального права, як і в цілому принципи права, продовжують за інерцією висвітлюватися переважно з позитивістських позицій. Так, знову ж таки відповідно до усталеної з радянських часів традиції переважно тлумачиться також джерело походження принципів права. Вони розглядаються здебільшого як результат нормотворчої діяльності держави (яка у свою чергу ґрунтується на пізнаних об'єктивних закономірностях суспільного розвитку); закріплюються в нормативно-правових актах, насамперед в конституціях і законах, або прямо, або ж виводяться логічним шляхом із сукупності правових норм чи законодавства в цілому. Тобто, залежно від формального закріплення (чи не закріплення) вихідних ідей права в нормативно-правових актах, досі поширеними є думки про необхідність розрізняти принципи права і принципи правосвідомості, принципи права і правові принципи тощо. Інакше кажучи, започаткований юридичним позитивізмом надмірний раціоналізм у підходах до розуміння природи принципів права у вітчизняному правознавстві не подоланий досі як у загальній теорії права, так і галузевих юридичних науках, у т. ч. й у муніципальному праві.

Насправді принципи права, особливо конституційні принципи (гідність, свобода, рівність, справедливість, демократія, верховенство права), слід розглядати як своєрідні універсалії, які забезпечуються засобами правового захисту згідно із Конституцією та визначають загальні стандарти та вимоги до законодавства та публічної влади. такі принципи діють незалежно від їх закріплення у позитивному праві. У силу зазначеного, на наш погляд, принципи (особливо загальні та універсальні) муніципального права займають щодо предмету та методу, норм та інститутів муніципального права панівне становище. Вони є свого роду меганормами, на підставі яких мають розвиватися, прийматися та застосовуватися «звичайні» ординарні норми муніципального права.

Серед ключових питань теорії принципів муніципального права слід виділити комплекс проблем, які потребують свого вирішення, зокрема:

- сучасне розуміння сутності, змісту та функцій принципів муніципального права;
- співвідношення принципів муніципального права та принципів місцевого самоврядування;
- вплив принципів муніципального права на процеси трансформації предмету та методу муніципального права;
- особливості європейського досвіду формування та реалізації принципів муніципального права та форми його рецепції в Україні;
- тенденції оновлення системи принципів муніципального права України на новітньому етапі з урахуванням вимог європейського муніципального права, міжнародного муніципального права, сучасних міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування;
- класифікація принципів муніципального права, визначення місця і значення окремих принципів та їх видів в системі принципів муніципального права та форми їх нормативного закріплення в актах законодавства України тощо.

Концептуальний аналіз актуальних проблем доктрини та практики муніципального права дозволяє нам зробити наступні узагальнення, висновки та запропонувати авторський погляд на феномен принципів муніципального права.

По-перше, принципи муніципального права – це синергетична єдність основоположних ідей, які відображають рівень пізнання загальносоціальних і специфічних закономірностей розвитку муніципального права, вимог до належної, можливої або обов'язкової поведінки його суб'єктів, які відображають визнані у суспільстві і державі цінності сучасного муніципалізму та утворюють спрямовану на регулювання муніципально-правових відносин ієрархічну єдність

юридичних норм.

Зміст та методологічні підходи до формування оновленої системи принципів муніципального права в Україні обумовлені не лише кардинальною трансформацією, модернізацією української держави, її апарату на демократичних засадах, децентралізацією державної влади, а й процесами становлення європейської моделі місцевого самоврядування та муніципалізму в Україні, потребами та наслідками рецепції міжнародних муніципальних стандартів за та зарубіжного муніципального досвіду, проблемами реалізації муніципальних прав людини та формуванням локальної системи їх захисту. Трансформація галузі муніципального права України в контексті децентралізації державної влади кардинально змінює всю правову систему держави та фундаментальні галузі права (насамперед, конституційне та адміністративне право) та об'єктивно вимагає визначення змісту, значення та окреслення засад формування нової системи принципів муніципального права.

По-друге, концептуальні засади оновлення системи принципів муніципального права України потребують врахування уніфікованих принципів та стандартів муніципального права, вироблених європейською муніципально-правовою доктриною та практикою. Це – необхідний крок у подоланні доктринального розриву у розвитку керівних ідей галузі, її цінностей, орієнтирів, що виступають своєрідним «каркасом» галузі муніципального права і обумовлюють логіку розвитку системи законодавства про місцеве самоврядування.

У цьому плані сучасна теорія принципів муніципального права передбачає осмислення засад організації і функціонування муніципальної влади та реалізації і захисту муніципальних прав людини в Україні. Зазначена теорія передбачає формування: (а) концепції принципів муніципального права як самостійної галузі права; (б) концепції принципів функціонування муніципального права, його норм, інститутів, джерел тощо; (в) концепції принципів муніципального права як явища, що доповнює, урізноманітнює та демократизує правову систему України; (г) концепції взаємообумовленості принципів муніципального права з загально-правовими і конституційно-правовими принципами; (ґ) концепції взаємообумовленості публічно-правових та приватноправових начал у муніципальному праві тощо.

Також важливими є аксіологічні засади оновленої системи принципів муніципального права України, які відповідають гуманістичним, людиноцентристським засадам, у силу чого вони виступають ідейно-цілепокладаючим началом, ціннісним джерелом, керівними вимогами муніципального права, що визначають організацію і функціонування муніципальної влади та обумовлюють реалізацію і захист муніципальних прав людини.

В генетичному аспекті принципи муніципального права характеризуються змішаною соціальною юридичною природою та є результатом відображення як загальносоціальних демократичних процесів, так і специфічних закономірностей розвитку муніципалізму. З цієї точки зору зміст принципів муніципального права не повинен залишатися статичним у контексті проведення муніципальної реформи та впровадження в Україні міжнародних стандартів місцевого самоврядування, а динамічно розвиватися, що означає пропонувати нові, удосконалені способи визначення сутності, змісту та меж діяльності територіальних громад, органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх взаємодії та взаємовідносин із державою, насамперед, органами виконавчої влади, надавати ефективні засоби захисту порушених прав у сфері місцевого самоврядування. Тому визначення змісту та спрямованості принципів муніципального права в рамках національної правової системи має проводитися з урахуванням, першочергово, об'єктів, на які спрямовується вплив, буття яких регулюється або охороняється нормами муніципального права, що встановлює певні вимоги, правила, стандарти, дотримання яких забезпечується публічним примусом у муніципальному праві, гарантіями правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування, судового захисту його прав, забезпеченням рівності перед законом усіх суб'єктів муніципального права тощо.

В гносеологічному аспекті принципи муніципального права виступають особливими юридичними категоріями, які відображають сутність та зміст муніципального права згідно з

досягнутим рівнем муніципального праворозуміння.

З онтологічної позиції принципами муніципального права є основоположні ідеї, які не лише закріплені в різних формальних національних джерелах цієї галузі права (верховенства права, законності, демократизму, гуманізму та ін.), а й ті, які не мають такого закріплення у внутрішньому законодавстві, але набули визнання на міжнародному рівні, зарубіжному муніципалізмі або стійкій юридичній практиці, в реальних муніципальних правовідносинах.

В функціональному аспекті принципи муніципального права виступають, з одного боку, вихідними початками правового регулювання, які забезпечують узгодженість та ефективність системи муніципально-правових норм та інститутів, а з іншої – нормами прямої дії, безпосередніми регуляторами поведінки учасників муніципально-правових відносин, у тому числі за умови наявності прогалін та колізій у муніципальному праві.

Принципи муніципального права спрямовують та синхронізують механізм правового муніципально-правового регулювання суспільних відносин, детермінуючи нормотворчу та правозастосовну діяльність, служать основним критерієм правомірності та законності усіх дій суб'єктів муніципального права, здійснюючи вирішальний вплив на муніципальну правосвідомість та цементують муніципальний правопорядок.

По-третє, концептуалізація принципів сучасного українського муніципального права має особливе значення для доктрини і практики муніципально-правового регулювання, оскільки саме вони мають основний системоутворюючий потенціал юридичного забезпечення суспільних відносин у сфері формування, організації та функціонування муніципальної влади та реалізації і захисту муніципальних прав людини, а саме:

- принципи муніципального права є однією із визначальних ознак, які свідчать про самостійний статус муніципального права в системі права;

- будучи ідейно-цілепокладаючим началом, ціннісним джерелом, керівними вимогами муніципального права, принципи муніципального права є свого роду каркасом правового регулювання муніципальних правовідносин, які є головною складовою предмета муніципального права;

- принципи муніципального права детермінують сутність та зміст метода правового регулювання, характерного для даної галузі права та, в силу цього, специфічного правового режиму, який складається саме на основі особливих, притаманних лише муніципальному праву, принципів;

- принципи муніципального права детермінують сутність, зміст та форму (види) функцій муніципального права з точки зору його впливу на суспільні відносини у сфері формування, організації та функціонування муніципальної влади та реалізації і захисту муніципальних прав людини;

- принципи муніципального права обумовлюють тенденції розвитку муніципального права, визначаючи найбільш значущі та соціально витребувані параметри формування, організації та функціонування муніципальної влади та реалізації і захисту муніципальних прав людини, які відповідають як інтересам територіальних громад та їх членів – жителів сіл, селищ та міст (місцеві інтереси), так і інтересам соціально-правової демократичної держави (державні інтереси), поєднання та гармонізація яких є однією телеологічних детермінант та соціально-економічних і політичних умов розвитку місцевого самоврядування.

Тим самим власні принципи муніципального права синергетично пов'язані із предметом, методом, функціями та системою галузі муніципального права й одночасно виражають основні пріоритети та напрямки її регулюючого впливу на суспільні відносини у сфері формування, організації та функціонування муніципальної влади та реалізації і захисту муніципальних прав людини. Звідси, специфічні принципи муніципального права виникають, знаходяться та діють у концептуальних точках єднання та взаємодії предмета, метода, функцій та системи даної галузі права.

По-четверте, принципи муніципального права тісно взаємозв'язані із принципами місцевого самоврядування, втім не є тотожними за сутністю, змістом, обсягом, видами тощо.

Якщо принципи муніципального права визначають загальносоціальні та специфічні закономірності розвитку муніципального права, а також характер механізму муніципально-правового регулювання, природу зв'язків, які формуються в процесі цього регулювання та дії норм муніципального права, то принципи місцевого самоврядування – це обумовлені його природою основні, докорінні засади його організації та функціонування. Тобто вони, насамперед, є правовими вимогами, обов'язковими для виконання і дотримання в процесі реалізації конституційних приписів щодо визнання та гарантування місцевого самоврядування.

У принципах місцевого самоврядування проявляються певні вихідні ціннісні, ідейні та правові засади його організації та діяльності. У цьому аспекті, значення принципів місцевого самоврядування, насамперед, полягає у їх нормативно-регулятивному характері, взаємоузгодженості та взаємодії, сутнісної природи, ефективності впливу принципів на процеси формування муніципалізму в сучасній Україні. Так, нормативно-регулятивний характер принципів місцевого самоврядування проявляється в тому, що вони підлягають текстуальному закріпленню у правових актах. Тому норми-принципи володіють вищим ступенем гарантування, оскільки вони набувають значення загальних правил поведінки.

Разом з тим не тільки нормативне закріплення принципів місцевого самоврядування свідчить про їх авторитет. Також важливе значення має те, що такі принципи знаходять свій прояв у процесі організації та діяльності місцевого самоврядування, виявляючи загальносоціальні установки поведінки, певні цінності суспільства. Отже, роль принципів місцевого самоврядування, що виводяться із змісту та логіки системи права в цілому та муніципального права зокрема мають цілком самостійне значення у процесах становлення муніципалізму в сучасній Україні. У цьому аспекті можна говорити про співвідношення принципів муніципального права та принципів місцевого самоврядування як про ціле та часткове, загальне та особливе.

По-п'яте, на наш погляд, радянський підхід до розуміння принципів права в цілому та його галузей, насамперед конституційного (так званого «державного права та державного будівництва») та адміністративного права, не може виконувати роль ідейної надбудови для формування та розвитку оновленої системи принципів муніципального права України, що має будуватися на демократичних стандартах європейських країн – членів Європейського Союзу. Тому необхідне якісне та змістове оновлення системи принципів муніципального права, що: (а) враховує потреби формування конституційного простору місцевого самоврядування, (б) забезпечує організацію та функціонування муніципальної влади та (в) забезпечує реалізацію та захист муніципальних прав людини.

Виходячи з цього, проведення муніципальної реформи в Україні повинно будуватися на системному, уніфікованому розумінні сутності, змісту, значення, функцій основних груп принципів муніципального права для їх успішної реалізації, враховуючи, що саме принципи відіграють роль «опорних конструкцій» цієї галузі права, трансформація якого в умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів з необхідністю передбачає перегляд та сутнісні зміни всього механізму муніципальної влади та гарантій реалізації муніципальних прав людини.

По-шосте, визначаючи роль і значення галузевих принципів муніципального права, у тому числі з точки зору процесів трансформації та оновлення його предмету, методу, системи та джерел, можна виділяти наступні групи галузевих принципів муніципального права України:

(а) принципи, пов'язані із загальними умовами виникнення та існування українського муніципального права: гідність; свобода; людиноцентризм, невідчужуваність і непорушність прав людини; заборона дискримінації; демократія; верховенство права; законність; солідарність; соціальність; сталий розвиток; унітаризм; вільний ринок;

(б) принципи, пов'язані із предметною обумовленістю та функціональною самостійністю українського муніципального права: визнання та гарантованість державою місцевого самоврядування; громадоправство та самостійність територіальної громади як первинного суб'єкта муніципально-правових відносин; самостійність, доступність та гарантованість муніципальних прав людини; дієвість та функціональність муніципального права; системність муніципального права; поєднання публічно-правових та приватноправових начал; наступність

муніципального права; поєднання традицій та новацій у муніципальному праві; науковість муніципального права; програмність муніципального права;

(в) принципи, пов'язані із формами здійснення муніципального права: субсидіарність; децентралізація; поділ публічної влади на державну та муніципальну владу, їх організаційна відокремленість, розмежування їх функцій та повноважень; плюралізм організаційних форм здійснення муніципально-правових відносин; поєднання безпосередньої та представницької демократії; повсюдність місцевого самоврядування; правова, організаційна та економічна самостійність місцевого самоврядування; гармонізація та поєднання державних та муніципальних інтересів; транспарентність муніципально-правових відносин; колективність, колегіальність, одноосібність та індивідуалізм в муніципально-правових відносинах; підзвітність, підконтрольність та відповідальність суб'єктів муніципально-правових відносин; свобода асоціацій; адміністративний нагляд за діяльністю місцевого самоврядування; судовий захист місцевого самоврядування, муніципальної влади та муніципальних прав людини тощо.

Наведені принципи муніципального права України властиві усім демократичним державам світу, в яких визнається та гарантується місцеве самоврядування, але зорієнтовані, насамперед, на країни Європи. Особливість сучасної соціально-демократичної та євроінтеграційної орієнтації України щодо внутрішньої муніципальної політики вбачається в тому, що вона орієнтується та поступово наближається до принципів та стандартів Європейського Союзу та Ради Європи, перманентно наповнюючись загальнолюдськими цінностями, які імплементуються в конституційний та муніципально-правовий простір України.

Підґрунтям встановлення оновленої системи принципів муніципального права України є відображення в його нормах та інститутах філософських парадигм та політико-правових про права людини, демократію, конституціоналізм та муніципалізм.

Концептуалізація цих принципів у муніципальній доктрині, їх системне закріплення у законодавстві України та усебічна реалізація у реальній муніципальній практиці стане свідченням та підтвердженням:

(а) врахування вікових історичних, національних і культурних традицій вітчизняного громадоправства та муніципалізму, а також соціальних, економічних, географічних, культурних, екологічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування в Україні;

(б) усвідомлення того, що повага до людини і захист її гідності – обов'язок будь-якої влади, у тому числі й муніципальної, та визнання, того, що сталий розвиток територіальних громад здійснюється перш за все в інтересах їх членів - жителів сіл, селищ та міст;

(в) визнання того, що дотримання рівних і невід'ємних прав кожної людини є основою справедливості і загального добробуту, а забезпечення права жителів на участь у місцевому самоврядуванні – є однією з засад будь-якого демократичного ладу, в силу чого українські міста, селища та села – це насамперед територія свободи та гідності;

(г) прагнення суспільства та держави досягти найвищих європейських та міжнародних стандартів у життєдіяльності українських міст, селищ та сіл, забезпечення їх жителів якісними послугами;

(ґ) переконання в тому, що в основі раціонального керівництва українськими містами, селищами та селами лежать принципи субсидіарності, децентралізації та забезпечення демократії участі широких верств жителів;

(д) зобов'язання держави зміцнювати практику раціонального керівництва українськими містами, селищами та селами як головної умови реалізації демократичних стандартів та досягнення цілей місцевого самоврядування, враховуючи, що саме раціональне керівництво громадами характеризується стійкістю, децентралізацією, справедливістю, ефективністю, транспарентністю і підзвітністю, участю громадянського суспільства і правами жителів та їх безпекою;

(е) схвалення державою та усебічної підтримки громадянським суспільством концепції «громада для всіх» – місця, де кожен житель, незалежно від рівня добробуту, раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, сексуальної

орієнтації, строків проживання у місті, мовними чи іншими ознаками бере дієву участь у муніципальному житті та реалізації муніципальних прав людини;

(є) усвідомлення державою, громадянським суспільством, територіальними громадами та кожним окремим жителем міста, селища або села своєї відповідальності перед Богом, Українським народом і українською державою, власною совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями українців та українок за долю своїх міст, селищ або сіл, збереження їх історії та примноження їх досягнень і традицій, здійснення стратегій їх сучасного та перспективного розвитку, зростання їх ролі в соціально-економічному, громадсько-політичному або духовно-культурному житті України, Європи та Світу.

THE CONCEPTION OF THE PRINCIPLES OF MUNICIPAL LAW

Oleksandr V. Batanov, Doctor of Legal Sciences, Full Professor, Leading Researcher of the Department of Constitutional Law and Local Self-Government of the V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine (Ukraine).

E-mail: batanov_olexandr@ukr.net

DOI: 10.32342/2709-6408-2023-2-7-3

Keywords: municipal law, principles of municipal law, subject of municipal law, method of municipal law, municipal power, local community, a resident is a member of a territorial community, constitutional and legal status of a person and a citizen, municipal status of a person, municipal human rights.

The article examines the problems of defining the principles of municipal law as a branch of Ukrainian law. The phenomenology of municipal law is studied in the context of its genesis, development and understanding of the principles of municipal legal regulation. It is proven that the formation of the modern domestic municipal legal doctrine has set scientists a number of conceptual tasks, the solution of which depends on the effectiveness of rethinking the essence, content (system) and functions of municipal law as a branch of law. One of these tasks is the final rejection of the dogmatic vestiges of Soviet jurisprudence, which is firmly rooted in the domestic municipal legal doctrine. First of all, this is manifested in the penetration of many principles and archaic stereotypes inherent in the theory and practice of Soviet state law into the matter of municipal law. According to the author, a qualitatively new vision of the nature of municipal law mainly depends not only on the correct definition of the subject and method of municipal law, but also on the principles of municipal law. The content and methodological approaches to the formation of the updated system of principles of municipal law in Ukraine are determined not only by the radical transformation, modernization of the Ukrainian state, its apparatus on democratic principles, decentralization of state power, but also by the processes of the formation of the European model of local self-government and municipalism in Ukraine, the realization of municipal human rights and the formation of a local system of their protection. It is proven that the transformation of the field of municipal law of Ukraine in the context of the decentralization of state power radically changes the entire legal system of the state and fundamental branches of law (first of all, constitutional and administrative law) and objectively requires the definition of the content, meaning and outline of the foundations of the formation of a new system of principles of municipal law. The conceptual principles of updating the system of principles of municipal law of Ukraine need to take into account the unified principles and standards of municipal law developed by European municipal legal doctrine and practice. This is a necessary step in overcoming the doctrinal gap in the development of the guiding ideas of the industry, its values, guidelines, which act as a kind of «framework» of the field of municipal law and determine the logic of the development of the system of legislation on local self-government.

Одержано 10.12.2023.